

*До разової спеціалізованої вченої ради
по захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії
у Національному університеті
«Одеська юридична академія»
65009, м.Одеса, вул.Фонтанська дорога, 23*

РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри політичних теорій Національного університету «Одеська юридична академія», доктора політичних наук, доцента Завгородньої Юлії Володимирівни на дисертацію Ястребової Віри Андріївни на тему «Створення невизнаних квазідержавних утворень як технологія політичної дестабілізації в пострадянських країнах», подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія»

Актуальність теми дослідження. Процес створення невизнаних квазідержавних утворень на пострадянському просторі набув особливої гостроти в умовах сучасних геополітичних трансформацій і викликів безпеці. Ці утворення слугують інструментом політичної дестабілізації, сприяють порушенню територіальної цілісності держав, формують зони хронічної нестабільності та використовуються як важелі зовнішнього впливу на внутрішньополітичні процеси суверенних країн. З огляду на це, дослідження механізмів, цілей і наслідків функціонування невизнаних утворень є вкрай важливим для розуміння новітніх форм гібридної агресії та вироблення ефективних стратегій захисту національних інтересів.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена наступними факторами. По-перше, політичні технології, які використовуються як використовуються для дестабілізації в пострадянських країнах виконують базову роль для подальшої ескалації та анексії. По-друге, пострадянський простір був і залишається зоною підвищеної геополітичної напруги, де зовнішні актори активно використовують квазідержавні утворення для досягнення своїх стратегічних цілей у якості інструментів дестабілізації

сусідніх країн. У сучасному світі аналіз квазідержавних утворень дозволяє не лише виявити закономірності їх появи й функціонування, але й оцінити ризики для регіональної та глобальної безпеки, що робить дослідження особливо затребуваним в контексті протидії сучасним загрозам міжнародному правопорядку.

В сучасному світі нараховується досить значна кількість квазідержавних утворень, які вважаються «сірими зонами», через те, що на їх територіях не діє міжнародне законодавство, а владний контроль утримують невизнані збройні формування та політичні сили, які називають себе урядом. Перед усім, створення квазідержавних утворень є складовою гібридних воєн, які поєднують у собі військові, політичні, економічні та інформаційні методи.

Вивчення процесу створення невизнаних квазідержавних утворень є критично важливим для України в умовах триваючої збройної агресії та окупації частини її територій. Дослідження даного явища дозволяє глибше зрозуміти механізми дестабілізації, що застосовуються проти української державності, сприяє виробленню ефективних стратегій національної безпеки, міжнародної дипломатії та реінтеграційної політики щодо тимчасово окупованих територій. Аналіз подібних технологій допомагає посилити інституційну стійкість держави та сформувати адаптивні механізми протидії гібридним загрозам.

На теоретичному рівні дослідження створення невизнаних квазідержавних утворень розширює межі наукового розуміння феномену гібридної війни, політичної нестабільності та трансформацій сучасного державного суверенітету. Воно поглиблює теоретичні основи вивчення конфліктології, політології, міжнародних відносин і безпекових студій, сприяючи розвитку нових концепцій, типологій та моделей аналізу політичної дестабілізації в глобальному і регіональному вимірах.

Тому, можна сказати про своєчасність звернення дисертанткою до обраної теми і відзначити необхідність осмислення невизнаних квазідержавних утворень, як технології політичної дестабілізації в пострадянських країнах.

Наукова новизна положень, які виносяться на захист. У дисертації надано низку авторських понять, ідей та висновків, які відзначаються новизною і сприймаються з цікавістю, до таких належать:

визначення квазідержавних утворень з акцентом на сепаратизм як ключовий інструмент їх створення, а саме: квазідержавне утворення є специфічною формою політичної організації суспільства, яка використовується сепаратистськими групами з метою встановлення територіального контролю над регіоном, але яким не вистачає деяких критеріїв державності та/або міжнародного визнання;

здійснення порівняльного аналізу щодо створення квазідержавних утворень на пострадянському просторі та інших геополітичних регіонах світу, що дозволило виявити певні розбіжності у їх траєкторіях, а саме: природу формування квазідержавного утворення, присутність етнічного фактору та зовнішній вплив зацікавленої країни;

визначення алгоритму створення квазідержави зовнішньо-інспірованим шляхом: впровадження та просування ідеології сепаратизму у певному регіоні країни методами гібридного впливу.

У дисертації також висловлено ряд інших положень, висновків і пропозицій, які є оригінальними та становлять собою розвиток та становлення ідей, які стосуються досліджуваної проблеми.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Положення і висновки дисертанта ґрунтуються на аналізі вітчизняних і зарубіжних джерел з питань політичної науки, нормативного матеріалу, енциклопедично-довідкової літератури. Авторкою опрацьовано значний масив літератури, що безпосередньо чи опосередковано торкається теми дисертаційного дослідження. Положення і висновки є аргументованими.

Практичне значення одержаних результатів. Дисертаційне дослідження може бути використано у науково-педагогічній діяльності при підготовці матеріалів та удосконаленні тематичних планів дисциплін політичного циклу; у науково-дослідній роботі дослідження може слугувати

джерелом для інших робіт; в практичній діяльності суб'єктів політики може бути складовою сучасних політичних технологій.

Апробація результатів дослідження. Автором проведена належна апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження викладено в дванадцятьох наукових публікаціях, зокрема, дев'ятьох статтях (3 статті – у наукових закордонних виданнях, включених до наукометричної бази Web of Science та Scopus) та двох тезах доповідей на науково-практичних конференціях та монографічному аналізі «Поглинання. Історія кремлівської окупації територій України 2014 - 2022 років».

Оцінка змісту дисертації. Структурно дисертація складається із анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувача, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (173 найменування) та додатків.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації. Незважаючи на значну кількість позитивних моментів, у дисертації Віри Ястребової є положення, які носять дискусійний характер і потребують додаткової аргументації здобувачкою у процесі публічного захисту, а саме:

1. Авторка на с. 42 своєї роботи, відзначає що «створення та підтримка квазідержавних утворень, таких як ЛНР та ДНР, є важливим елементом стратегії РФ, спрямованої на дестабілізацію внутрішньополітичної ситуації у країнах регіону та досягнення власних геополітичних цілей». Тому потребує уточнення позиції авторки щодо того на які країни, окрім України, вплинула поява квазідержавних утворень таких, як ЛНР та ДНР?
2. Дисертантка безпідставно стверджує, що Росія здійснює неоголошену експансію на пострадянському просторі, яка базується на її прагненні забезпечити вирішальний вплив на зовнішню і внутрішню політику колишніх республік СРСР. Росія вважає ці країни своєю зоною пріоритетних геополітичних інтересів, що визначає її політику в регіоні. Експансія Росії, що реалізується у вигляді гібридної агресії, проходить через кілька етапів і охоплює різні часові періоди та

географічні зони, починаючи з останніх років існування СРСР. У цьому контексті цікавою є точка зору авторки щодо того, як змінювалась тактика гібридної агресії Росії від часів розпаду СРСР до сьогодення.

3. Здобувачка акцентує увагу на тому, що доцільно сформулювати окремий розділ у підручник з історії України, в якому акцентувати увагу учнів на природі таких утворень, механізмах їх реалізації та загрозах для національної безпеки, тому важливо уточнити автору, чому саме увага до дітей шкільного віку, а не суспільно-політологічної освіченості населення загалом.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційні положення були відображені у наукових статтях, підготовлених та опублікованих дисертанткою, кількість і якість яких відповідає вимогам щодо публікацій, встановлених постановою КМУ «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року №44.

У дисертації В.А. Ястребової не було виявлено порушень вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей, які були результатами досліджень інших авторів.

Загалом, робота В.А. Ястребової **«Створення невизнаних квазідержавних утворень як технологія політичної дестабілізації в пострадянських країнах»** є послідовним, логічним та завершеним дослідженням, а наскрізні ідеї та формулювання є своєчасними та актуальними. Обсяг основного тексту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 – «Політологія» відповідає встановленим нормативам до такого виду робіт.

Загальний висновок

Таким чином, дисертація В.А. Ястребової «Створення невизнаних квазідержавних утворень як технологія політичної дестабілізації в пострадянських країнах» відповідає спеціальності 052 – «Політологія» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року №261, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року №44, а її авторка – Ястребова Віра Андріївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 – «Політологія».

Рецензент:

доктор політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних теорій
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Юлія ЗАВГОРОДНЯ